

Kartläggning av program- och yrkesråd

Bygg- och anläggning (husbyggnad)

Version: 1

Projektet ”Regionala program- och yrkesråd” startade 1 november 2021 och pågår till och med 28 februari 2023

Projektledare: Susanna Bergman
Region Örebro län
Regional utveckling
Område utbildning och arbetsmarknad
Box 1613, 701 16 Örebro
Besöksadress: Eklundavägen 1

Kontakt: susanna.bergman@regionorebrolan.se
Tel: 019-602 83 25
Mobil: 076-719 47 00

Bakgrund

Program- och yrkesråd är en central struktur på samverkan mellan utbildningsanordnare och arbetsgivare. Att det finns fungerande program- och yrkesråd bidrar till att arbetsgivare kan rekrytera rätt kompetens.

Region Örebro län ser kartläggningen av program- och yrkesråden för de gymnasiala yrkesutbildningarna som ett steg i regionens långsiktiga strategi för kompetensförsörjning där man i projektet *Regionala program- och yrkesråd* kan erbjuda processtöd till parterna för att utveckla samverkan.

Gemensamma regionala strukturer för program- och yrkesråd för gymnasiala yrkesutbildningar kan gynna både utbildningsanordnare och arbetsgivare. Man kan göra samordningsvinster bland annat kring apl (arbetsplatsförlagt lärande) och lyfta gemensamma frågor. Denna samverkan är reglerad i Gymnasieförordningen (2010:2039) samt i förordningen om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning (2016:937).

Bygg- och anläggningsprogrammet inom gymnasieskolan i länet finns på Alléskolan, Degerforsgymnasiet, Lindeskolan, Tullängsgymnasiet, Praktiska gymnasiet samt Yrkesgymnasiet. Inom vuxenutbildningen finns utbildningar i Örebro där måleri- och husbyggnad sker i samverkan med Tullängsgymnasiet och anläggningsmaskinförare sker i samverkan med Maskinentreprenörerna, ME. På Yrkesvux i Kumla finns bygg- och måleriutbildning i lärlingsform. Man har även Yrkes SFI mot bygg- och målare i kommunen.

I gymnasieskolan har bygg- och anläggningsprogrammet fem inriktningar:

- Husbyggnad
- Måleri
- Anläggningsfordon
- Mark- och anläggning
- Plåtslageri

Inom programmet programfördjupningar finns de olika yrkesutgångarna.

Genomförande

I denna kartläggning avses inriktningen Husbyggnad som har störst andel elever. Kartläggningen har genomförts genom intervjuer med rektorer och yrkeslärare för gymnasieskolan och vuxenutbildningen, arbetsgivare som tar emot elever på apl (arbetsplatsförlagt lärande) samt Byggbranschens yrkesnämnd (BYN). Sammanlagt har 24 personer intervjuats. Intervjuerna har genomförts digitalt via Teams, per telefon samt fysiska möten.

Sammanställning av intervjuer med utbildningsanordnarna

I intervjuerna har frågor ställts kring vilka utmaningar utbildningsanordnarna ser i att få program- och yrkesråden att fungera och vilka lösningar som skulle kunna bidra till bättre samverkan. Vidare har frågor ställts kring handledarskap och apl samt vilka frågor som utbildningsanordnarna ser som viktiga att lyfta med arbetsgivarna. Flera av utbildningsanordnarna lyfte också vinsterna med att få arbetslivet närmare skolan på olika sätt. Nedan redogörs för de synpunkter och tankar som framkommit under intervjuerna.

- Svårt att få mindre företag att komma på program- och yrkesråd.
- Flera utbildningsanordnare ser möjligheter att justera utbildningsinnehållet mot smala yrken om det finns ett lokalt behov t. ex plattsättare, golvläggare.
- Yrkesgymnasiet och Praktiska gymnasiet för samtal kring att samverka utifrån liknande elevunderlag, geografisk närhet och att båda bedriver lärlingsutbildning. Man ser vinster även för arbetsgivarna med färre möten om skolorna samarbetar i vissa frågor t ex programråd. Skolorna har också haft utmaningar att få arbetsgivare att komma till sina programråd.
- Vanligen skickas inbjudan till programråden via mail/ kalender. Följs sällan upp med personlig kontakt inför mötena.
- De stora kommunala skolorna som Tullängsgymnasiet och Alléskolan har god representation från arbetsgivarna vid sina programråd, medan de mindre skolorna har mycket svårt att få till deltagandet.
- För ett levande programråd behöver man ha lite olika fokus på mötena så man inte bara sitter av en dagordning.
- Viktigt med politisk representation inte minst utifrån den kommande dimensioneringen av antal utbildningsplatser.

- Handledarfrågan är en ständigt återkommande punkt i programråden, då utbildningsanordnarna förordar att den som handleder elever på apl bör ha gått handledarutbildning, medan arbetsgivarna inte anser sig ha tid eller råd för de timmar utbildningen tar.
- Det skulle finnas vinster med att utbildningsanordnarna såg över apl-planeringen för att undvika att för många elever ska ut på apl samtidigt. Det skulle underlätta för arbetsgivarna att ta emot då många skolor använder samma apl-platser. Flera utbildningsanordnare säger att det saknas dialog kring detta idag.
- Hur kan branschen bidra med information inför elevernas inriktningsval? Utbildarna ser att om branschen hjälper till så har det större tyngd än om yrkeslärarna ger informationen.
- Utbildningsanordnarna ser gärna en närmare samverkan med arbetsgivarna utöver apl och programråd. Man skulle välkomna branschen att komma in till skolan inför apl för att möta elever och prata om förväntningar, berätta om branschen, utvecklingsmöjligheter mm. Så att eleverna får en tydligare bild av vart de är på väg.
- Det är viktigt för utbildningsanordnarna att få veta vilka önskemål och behov branschen har. Branschen kan ha inflytande i utbildningarna genom deltagande i programråden.
- Man ser BYN som en viktig part i programråden. En utbildningsanordnare menar att BYN borde hålla i råden.
- Antalet studerande inom vuxenutbildningen ökar och man upplever att det saknas kunskap hos arbetsgivarna hur många som läser yrkesinriktade utbildningar. De flesta yrkesvuxutbildningarna är cirka ett år vilket betyder att arbetskraften blir tillgänglig för anställning relativt snabbt.

Sammanställning intervjuer med arbetsgivare

Under intervjuerna har frågor ställts kring vilken samverkan arbetsgivarna har med utbildningsanordnarna, deltagande i programråd, vilka frågor man vill lyfta med skolorna, handledarskap samt behov av utveckling kring apl. Nedan redogörs för de synpunkter och tankar som framkommit under samtalen med arbetsgivarna.

- När skolor får erbjudande om att komma på studiebesök till företag är det viktigt att man följer upp det engagemanget från skolans sida och återkopplar till arbetsgivaren.
- Av tio intervjuade arbetsgivare uppger hälften att de inte deltar i programråd på grund av att man inte känner till att det finns, man vet inte vad det är för typ av möte och man upplever sig inte ha tiden. Övriga tillfrågade arbetsgivare deltar i olika omfattning i programråd.

- *Varför deltar man i programråd?* Ger möjlighet att lämna synpunkter kring utbildningen, få information från skolorna och ha dialog kring vad eleverna behöver få med sig, hur många elever som är i utbildning, apl-frågor och den egna kompetensförsörjningen.
- *Vilka frågor är viktiga att lyfta med skolorna?* Arbetsmiljö, var är eleverna kunskapsmässigt när de kommer ut på apl- vad ska vi fylla på med? Skapa samsyn kring de krav som finns, förväntningar, jämställdhet, elevfokus på mötena, attraktiviteten för utbildningen, dialog kring hur man tillsammans kan öka motivationen hos eleverna, hur följer vi upp?
- Samtliga arbetsgivare ser vinster med att tidigt möta eleverna i åk 1 genom att komma till skolorna och berätta om branschen och/ eller erbjuda studie- och miljöbesök, prata förväntningar inför apl mm. Några har varit ute i olika omfattning, men man ser att det kan vara gynnsamt för båda parter. Det framkom även tankar på hur man kan öka attraktiviteten för branschen inför grundskoleelevernas gymnasieval t ex genom att samarbeta med högstadieskolor kring arbetsmarknadsdagar.
- *Handledning:* 6 av 10 av de intervjuade arbetsgivarna uppger att deras personal i olika omfattning genomgått handledarutbildning, Resterande anger att de inte gjort det. En arbetsgivare känner inte till att det finns. Arbetsgivaren försöker då matcha eleverna mot de i företaget som är lämpade att handleda elever.
- *Apl:* önskemål att eleverna ska ta kontakt inför sin apl tidigare gärna 2-3 veckor innan, det behöver vara enkelt att få kontakt med skolan, inte för många kontakter, tydlighet från skolan vad eleven förväntas lära sig under apl och rutiner kring apl, bra att de är ute på olika typer av företag för att få bredd, bättre uppföljning av apl med besök av lärarna ute på plats- idag är det bristfälligt och varierar mycket skolorna emellan. Det räcker inte med ett telefonsamtal anger de flesta.
- Flera av arbetsgivarna anger att deras mål med att ta emot apl-elever är att det skall leda till en lärlingsanställning. Man ser apl som en möjlighet att lära känna eleverna och se om de passar in på det egna företaget.
- Arbetsgivarsidan uppger att eleverna får med sig en bra grundutbildning och att de är anställningsbara som lärlingar efter examen om eleven själv har ett intresse för yrket och branschen. Många av de tillfrågade arbetsgivarna lyfter elevens motivation och intresse som det allra viktigaste.

Byggbranschens yrkesnämnd (BYN)

Byggbranschens yrkesnämnd är tydliga med vilka krav som finns i branschen och samverkar med utbildningsanordnare på gymnasial nivå och företag. BYN verkar för en bred grundutbildning som i kombination med färdigutbildning i företag ger blivande yrkesarbetare de kunskaper och färdigheter som krävs i branschen. I BYN samverkar Byggföretagen, Byggnads, Maskinentreprenörerna och Seko, Service- och kommunikationsfacket. BYN:s verksamhet styrs av parternas yrkesutbildningsavtal.

BYN stöttar båda parter i program- och yrkesråden och fungerar som en mellanhand. Programråden håller en generell karaktär då det inom bygg finns många olika yrkesutgångar. BYN ser en stor skillnad i hur väl programråden fungerar. Där det inte fungerar ser BYN som troliga orsaker att det saknas kontinuitet (lärare som byts ut), det är dåligt planerat, man ser det som ett möte som ska bockas av, för mycket fokus på skolans frågor och att det saknas ett tydligt syfte och mål för programråden. Detta menar BYN är en utmaning främst för de mindre gymnasieskolorna.

Inom bygg- och anläggningsprogrammet har alla utbildningsanordnare program- och yrkesråd i egen regi. Enligt BYN har skolorna olika förutsättningar för sin verksamhet vilket gör att BYN förespråkar att alla utbildningsanordnare skall hålla i sina egna programråd lokalt. BYN kan vara behjälplig att fördela arbetsgivarna mot de olika programråden för att det inte ska bli för många möten för de olika arbetsgivarna att gå på.

BYN arbetar med att ta fram ett branschråd för regionen.

För ett fungerande programråd menar BYN att följande behöver finnas:

- Dagordning behöver ut i god tid inför mötet, gärna med något fokusområde. Protokoll behöver skickas ut i nära anslutning till genomfört möte.
- Dagordningen behöver innehålla frågor som är relevanta för arbetsgivarna.
- Politisk medverkan är viktigt. Visar att man har en ambition med råden och arbetsgivarna känner att det blir extra viktigt att delta.
- Elevdeltagande i programråden bör prioriteras och eleverna behöver förberedas inför mötet.

Sammanfattning kartläggningen

Sammantaget fungerar samverkan tillfredsställande mellan arbetsgivarna och de större skolorna. Det man kan se som behov att utveckla är hur elevernas apl följs upp och en större tydlighet till arbetsgivarna kring vad eleven har fått med sig kunskapsmässigt inför sin apl och vilket lärande som ska ske under praktiken. För att

få engagemanget från arbetsgivarna in i program- och yrkesråden behöver man följa upp inbjudan med en personlig kontakt, det räcker inte att bjuda in via mail eller kalender. Man behöver reflektera över om agendan är attraktiv för arbetsgivaren och inför möten tillfråga dem så att man sätter dagordningen tillsammans i dialog.

Det som blivit tydligt är att små utbildningsanordnare har stora utmaningar i att få med arbetsgivarsidan. De mindre fristående skolorna upplever att det finns förutfattade meningar om dem inom branschen. Här behöver man avsätta tid för relationsbyggande och lyssna in särskilt vad som är relevant för arbetsgivarna för att de ska avsätta tid för möten. Yrkeslärarna behöver också ta med programrådsfrågan ut när de besöker elever på apl och berätta för arbetsgivarna *varför* de behöver delta och vad de kan få ut av det och inte enbart prata om pågående apl. Dessa samtal behöver föras med andra på företaget än handledaren. Utbildningsanordnarna och arbetsgivarna har ett ömsesidigt beroende av varandra för utbildningens kvalitet vilket gör att det ligger i bådars intresse av att utveckla samarbetet med varandra.

Båda parter har lyft att det finns ett behov av en närmare samverkan kring att möta branschen för eleverna i ett tidigt skede i utbildningen. Detta kan ske genom skolbesök/ studiebesök vilket kan bidra till ökad motivation för eleverna. Det är också viktigt att prata om förväntningar inför apl för att ytterligare stärka kopplingen mellan skolan och det kommande arbetslivet. Här behöver båda parter bli mer aktiva i att bjuda in varandra och se vilka ytterligare möjligheter som finns att närma sig varandra.

Handledarutbildningen är en viktig del av elevens apl. Det gynnar både arbetsgivarna och eleverna då de som möter eleverna ute på apl får förståelse för handledaruppdraget och bättre kan möta eleven. Skolorna kan lyssna in när i tid det kan fungera för arbetsgivarna och erbjuda utbildningen för en grupp. Handledarutbildning för en grupp bidrar till ett djupare lärande då möjlighet finns att tillsammans diskutera reflektionsfrågorna. För de arbetsgivare som tar emot gymnasielärlingar kan ersättning sökas för genomförd handledarutbildning på 5000 kr per termin.

De som intervjuats i kartläggningen

Maud Frimodig (Alléskolan), Claes Vitez (Degerforsgymnasiet), Lars Nilsagård (Yrkesvux Kumla), Morgan Laursén (Yrkesvux Kumla), Andreas Blom (Lindeskolan), Sebastian Penell (Praktiska gymnasiet), Alexander Wilhelmsson (f.d rektor Praktiska gymnasiet), Carolina Gustander (Tullängsgymnasiet), Jennie

Wecksell (Yrkesgymnasiet), Madelene Karlsson (Yrkesgymnasiet), Linus Jonasson (Yrkesvux Örebro), Lovisa Anell (Yrkesvux Örebro), Henrik Frih (Yrkesvux Örebro), Andreas Söderling (Asplunds Bygg), Peter Tagner (Byggbetjänten), Elin Edberg (NCC), Jerry Zetterlund (NA Bygg), Peter Eriksson (KBA Bygg), Lotta Ekström (Asplunds Bygg), Lotta Olsson (Allbyggarn), Peter Letskog (ÅV Bygg Åsbro), Robert Andersson (PR Fastigheter), Sarah Wirsén (PEAB), Johan Olsson (BYN Byggbranschens Yrkesnämnd).

